

3. Pravni oblici poslovne organizacije

Poslovanje ovisi o zakonskim odredbama koje su za različite poslovne organizacije različite i koje su u pojedinim zemljama različite.

U Republici Hrvatskoj status poslovne organizacije utvrđen je Zakonom o trgovačkim društvima. Prema tom zakonu, trgovačko je društvo definirano kao pravna osoba.

Pet je osnovnih oblika trgovačkih društava: javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću i jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću.

Prema osnovi povezivanja, navedena se društva mogu svrstati u društva osoba i društva kapitala.

Što određuje poslovne organizacije kao pravne osobe?

Koji su oblici trgovačkih društava?

društva osoba

To su javna trgovačka društva i komanditna društva kojima je temelj povezivanje članova koji ih čine. Kontrolira se ulazak i izlazak članova iz društva. Društvo ne mora imati temeljni kapital da bi počelo raditi. Barem jedan član društva osoba odgovara za obveze društva cijelom svojom imovinom, što znači da se odgovornost člana ne ograničava samo na ono što je u društvo uložio.

javno trgovačko društvo

Udružuju se dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, a svaki član društva odgovara vjerovnicima društva neograničeno solidarno cijelom svojom imovinom.

komanditno društvo

Udružuju se dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, od kojih najmanje jedna osoba odgovara za obveze društva solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva samo do iznosa određenoga imovinskog uloga u društvu (komanditor).

društva kapitala	
<p>To su dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću i jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću kojima je temelj povezivanja kapital, a ne osoba. Ne postoje ograničenja s obzirom na ulazak i izlazak članova iz društva. Kapital je imovinska vrijednost koju se članovi obvezuju unijeti u društvo, a može se sastojati od novca, stvari i prava. Članovi društva kapitala odgovaraju za obveze društva do visine kapitala koji su u njega uložili.</p>	
dioničko društvo, d.d.	Članovi tog društva (dioničari) sudjeluju ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenome na dionice. Na osnovi dionica dioničari imaju imovinska i upravljačka prava u društvu. Za obveze dioničkoga društva prema vjerovnicima odgovara samo društvo, pa pri stečaju odnosno likvidaciji društva dioničari gube samo prava koja su imali na temelju dionica, ali nisu obvezni namirivati dugove društva svojom imovinom izvan društva.
društvo s ograničenom odgovornošću, d.o.o.	Jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba unose u društvo temeljne uloge koji ne moraju biti jednaki, a kojima sudjeluju u unaprijed dogovorenome temeljnom kapitalu. Prema veličini njihova udjela pripada im dio godišnje dobiti. Članovi odgovaraju za obveze društva samo svojim ulogom u društvo, pa pri stečaju gube samo prava stečena udjelom u društvu.
jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, j. d. o. o.	Pravni je oblik poslovanja koji se može osnovati samo izjavom u javnog bilježnika i za samo 10 kn temeljnoga kapitala. Taj je pravni oblik u više zemalja EU-a i dao je dobre rezultate u samozapošljavanju. Prema zakonu, obvezni su dio dobiti zadržati u temeljnom kapitalu.

Ključni pojmovi javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću

Procijenite svoje znanje

1. Koja su četiri osnovna oblika trgovačkih društava u Hrvatskoj?
2. Što su društva kapitala, a što društva osoba?
3. Objasnite razliku između javnoga trgovačkoga i komanditnog društva.
4. Objasnite razliku između dioničkoga društva i društva s ograničenom odgovornošću.

Accounting Equation

$$\text{Assets} = \text{Liabilities} + \text{Capital}$$

4. Imovina, dugovi i kapital poslovne organizacije

Da bi uopće mogla poslovati, svaka poslovna organizacija mora raspolagati ljudima i imovinom koju ti ljudi rabe u obavljanju svojih zadataka. Ljudski činitelj, često nazivan ljudskim kapitalom ili jednostavno radom, obuhvaća sposobnost i znanje ljudi koje se može upotrijebiti u proizvodnji dobara i usluga.

Što su proizvodni činitelji ili resursi?

Imovinu poslovne organizacije čine vrijednosti kojima raspolaže i koje joj omogućuju poslovanje.

Imovina poslovne organizacije može imati pojavni, fizički ili materijalni oblik i nematerijalni oblik.

Koje su vrste imovine?

**materijalna
imovina**

To su zgrade, strojevi, trgovačka roba i gotovina kojom poslovna organizacija raspolaže.

**nematerijalna
imovina**

Imovina na temelju koje poslovna organizacija ostvaruje neko potraživanje, odnosno neko pravo na osnovi kojega ostvaruje priljev gotovine u budućnosti.

Dugovi i kapital poslovne organizacije označavaju izvor imovine, odnosno otkrivaju kako je ona prikupljena. Obuhvaćeni su računovodstvenim pojmom pasiva i daju informaciju o tome odakle poslovna organizacija crpi gotovinu kojom financira poslovanje.

Koji su izvori imovine?

II. Poslovna organizacija - pojam, nastanak, vrste i pravni oblici

dugovi poslovne organizacije	Mogu se svrstati u: dugoročne obveze, tekuće obveze i pasivna vremenska razgraničenja i ostale obveze (odgođena plaćanja dospjelih obveza i naplaćeni prihodi budućih razdoblja).
kapital poslovne organizacije	Računski je jednak ukupnoj vrijednosti imovine umanjenoj za sve dugove te pripada vlasnicima poslovne organizacije. Prema tome, vlasnicima pripada sva imovina koja ostaje nakon podmirenja svih dugova. Vlasnički se kapital povećava na dva načina: dodatnim vlasničkim ulaganjem i dobiti ostvarenom poslovanjem poduzeća.

Ključni pojmovi imovina, dugovi poslovne organizacije, kapital poslovne organizacije

Procijenite svoje znanje

1. Objasnite materijalni i nematerijalni oblik imovine.
2. Navedite osnovne skupine imovine prema pojavnom obliku.
3. Kako se mogu svrstati dugovi poslovne organizacije?
4. Što je vlasnički kapital i kako se povećava?

Power Policy Corporation Goals
Skills Business Direction Organization
Leadership Role Resources Higher

MANAGEMENT

Person Team Process Project Firm
Responsibility 15. ding Enterprise

Directori
Organizacija poslovanja,
upravljanje, vođenje i
menadžment

Organizacija je svjesno udruživanje ljudi koji nastoje postići određeni cilj uz što manji napor, neovisno o području u kojemu djeluje.

Što je organizacija i kako je nastala?

Organizacija rada stara je koliko i ljudski rad, odnosno nastala je i razvijala se s radom. To je svjesna čovjekova djelatnost kojom usklađuje sve činitelje proizvodnje radi postizanja optimalna rezultata.

Organizacija poslovanja ne može se izjednačivati s organizacijom rada. Organizacija poslovanja pojavila se s nastankom poslovanja i ne odnosi se samo na usklađivanje činitelja proizvodnje u neposrednom radnom procesu, nego se odnosi na cjelokupno poslovanje.

Koja je razlika između organizacije poslovanja i organizacije rada?

Organizacijom poslovanja usklađuju se svi poslovi počevši od pripreme, nabave, proizvodnje i prodaje do razvoja i općih poslova.

Tko je odgovoran za organizaciju poslovanja i tko o njoj odlučuje?

Organizaciju poslovanja netko mora osmisliti i oblikovati. Taj posao uglavnom obavljaju vlasnici poslovne organizacije pa su oni i nositelji organizacije. Oni osnivaju poslovnu organizaciju, utvrđuju njezinu namjenu, osiguravaju činitelje proizvodnje i određuju način kako će ostvariti zacrtani cilj. Vlasnik može organizacijske poslove povjeriti i nekoj drugoj osobi u poslovnoj organizaciji ili izvan nje. Ako je manje vlasnika, oni mogu zajednički obavljati ulogu nositelja organizacije, a u velikim dioničkim društvima

gospodarstvo

II. Poslovna organizacija - pojam, nastanak, vrste i pravni oblici

ma organizacijski poslovi mogu biti povjereni pojedincima ili skupinama voditelja.

O organizaciji poslovanja odlučuje jedna ili više osoba koje mogu biti vlasnici ili njihovi opunomoćenici. Kako je cilj organizacije usklađivanje činitelja proizvodnje, predmet organizacije može biti različit, ovisno o specifičnostima pojedine poslovne organizacije.

Od čega se sastoji organizacija?

Može se reći da su glavni predmeti organizacije rad, kapital, tehnologija i organizacijski oblik.

čovjek Osoba, odnosno radni kolektiv najvažniji je predmet organizacije. Stvaranje radnoga kolektiva/okruženja i raspored pojedinaca na određena radna mjesta veoma je važno za poslovanje.

kapital Bez njega se ne bi moglo poslovati. U kojem prostoru i kako organizirati proizvodnju, na koji se način opskrbljivati kapitalnim dobrima, ali i kako pribavljati potreban financijski kapital često su presudna pitanja.

tehnologija odnosno tehnološki proces U vrijeme kada je tehnologija primijenjena u proizvodnji često presudna za uspješnost poslovanja, nužno je na nju djelovati i organizacijski. To je osobito važno jer primjena ili uvođenje nove tehnologije unosi i promjene u cjelokupnu organizaciju poslovanja.

organizacijski oblik Organizacija poslovanja nije dana jednom zauvijek, već je za njezin razvoj potrebno tražiti nove oblike organizacije koji će više odgovarati promijenjenim uvjetima u poslovnoj organizaciji ili u okruženju.

Svaka poslovna organizacija ima svoju organizacijsku strukturu koja čini cjelokupnost veza i odnosa između svih činitelja proizvodnje, ali i unutar svakoga pojedinog činitelja proizvodnje, odnosno poslovanja.

Organizacijska struktura nije statičan nego dinamičan element organizacije. Kako se u poslovanju stalno događaju promjene, tako se i organizacijska struktura mijenja.

Pitanje organizacije poslovanja svodi se na izbor odgovarajuće organizacijske strukture. Više je vrsta organizacijskih struktura (projektna, matrična, mješovita), a osnovne su vrste organizacijske strukture funkcijska i divizijska, koje se često nazivaju i klasičnima ili tradicionalnima.

Poslije razmatranja organizacije poslovanja valja razgraničiti pojmove upravljanja i vođenja te definirati što je **menadžment**.

Upravljanje i vlasništvo usko su povezani jer onaj tko je vlasnik, i nositelj je funkcije upravljanja. Upravljanje se temelji na vlasništvu i podrazumijeva odlučivanje o stvarima bitnim za poslovanje.

Za razliku od poslovne organizacije koja ima jednoga ili nekolicinu vlasnika koji upravljaju njome, u dioničkim se društvima nositelji upravljanja odvajaju od vlasništva. Svi su dioničari vlasnici, ali su upravljači samo putem skupštine dioničara u kojoj se odlučuje o sudbini dioničarskog poslovanja i u kojoj svaki dioničar sudjeluje u odlučivanju s brojem glasova koji mu pripadaju prema broju dionica koje posjeduje.

Za razliku od upravljanja, vođenje ima izvor u tehničkoj podjeli rada, u kojoj veći broj zaposlenih obavlja izvršne poslove, a manji broj voditeljske odnosno menadžerske.

Vođenje je aktivnost usmjerena na postizanje utvrđenih ciljeva poslovanja poslovnih organizacija, a sastoji se od planiranja, organizacije, upravljanja i nadzora.

Prema tome, voditelji odnosno menadžeri usmjeravaju aktivnosti u provođenju odluka upravljačkih tijela, pa je vođenje određeno upravljanjem. Vođenje je poseban oblik komuniciranja između dviju ili više osoba da bi se zajedničkim aktivnostima ostvarili utvrđeni ciljevi.

Što je organizacijska struktura?

Što je bit organizacije poslovanja?

Koja je razlika između upravljanja i vođenja?

Tko su menadžeri i što je menadžment?

II. Poslovna organizacija - pojam, nastanak, vrste i pravni oblici

Menadžment je proces rada menadžera s ljudima i preko njih kako bi se postigli utvrđeni ciljevi u promjenjivom okruženju, uz djelotvornu i korisnu uporabu ograničenih resursa.

Menadžment je, prema tome, društveni proces. To je vođenje poslovanja koje obuhvaća usmjeravanje, koordinaciju i nadzor svih aktivnosti. Funkcije, odnosno aktivnosti menadžmenta sastoje se od planiranja, donošenja odluka, organiziranja, izgradnje organizacijske kulture, komuniciranja, motiviranja, vođenja i nadzora.

U svakoj poslovnoj organizaciji ima manje ili više razina vođenja, a sve se mogu svrstati u tri osnovne, i to: vrhovno vodstvo (engl. *top management*), srednje vodstvo (engl. *middle management*) i niže vodstvo (engl. *lower management*).

📌 Ključni pojmovi organizacija poslovanja, organizacijska struktura poslovanja, upravljanje poslovnom organizacijom, vođenje poslovne organizacije, menadžment

Procijenite svoje znanje

1. Što je organizacija poslovne organizacije i koji su joj glavni predmeti?
2. Što je organizacijska struktura?
3. Kako provesti unutarnju podjelu rada u poslovnoj organizaciji i kako formirati organizacijske jedinice na svim njezinim razinama?
4. Objasnite i shematski prikažite klasične ili tradicionalne organizacijske strukture.
5. Razgraničite upravljanje, vođenje i menadžment.